

WIESŁAW HŁADKIEWICZ

ROZWÓJ I PRZEJAWY WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY POLSKI I NRD W LATACH 1949—1979

Poczesne miejsce we wzajemnych stosunkach Polski i NRD zajmują kontakty młodzieży obu socjalistycznych państw. Podstawowe przesłanki w tym zakresie stworzyło zwycięstwo narodów nad faszystowskimi Niemcami, do którego decydujący wkład wniósł Związek Radziecki i jego bohaterska Armia Czerwona. Wyzwolenie spod panowania faszyzmu uratowało naród polski od zagłady oraz stworzyło warunki dla odrodzenia Polski w sprawiedliwych granicach i w nowym kształcie społeczno-ekonomicznym i politycznym. Pokonanie faszyzmu umożliwiło również budowę pierwszego w historii niemieckiego państwa robotników i chłopów.

Trwałym fundamentem braterskich i przyjacielskich stosunków między Polską i NRD stała się współpraca partii marksistowsko-leninowskich PZPR i SED oparta na zasadach proletariackiego internacjonalizmu, trwałej przyjaźni i wszechstronnej współpracy. Wyznaczały ją w trzydziestoletnich kontaktach oficjalne wizyty przyjaźni delegacji partyjno-rządowych, wspólne oświadczenia i porozumienia w postaci umów, układów i deklaracji.

Zwrotnym momentem w działalności FDJ było utworzenie 7 października 1949 r. Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Młode pokolenie NRD złożyło z tej okazji uroczyste ślubowanie wierności wobec państwa, walki o pokój i troski o lepsze życie. Pobyt delegacji FDJ w lipcu 1947 r. w ZSRR przerwał jej izolację na arenie międzynarodowej i umożliwił nawiązanie przyjacielskich kontaktów z Leninowskim Komsomołem. W 1949 r. FDJ nawiązała kontakty z młodzieżą polską skupioną w Związku

Młodzieży Polskiej i innymi organizacjami młodzieżowymi w pozostałych krajach demokracji ludowej.

Uzyskanie pełnoprawnego statusu FDJ na arenie międzynarodowej umożliwił fakt przyjęcia tej organizacji w 1948 r. do Światowej Federacji Młodzieży Demokratycznej, a w 1949 r. do Międzynarodowego Związku Studentów. Symboliczne było miejsce przyjęcia do SFMD FDJ — Otwock pod Warszawą¹. Warto podkreślić, że polski ruch młodzieżowy był wnioskodawcą przyjęcia FDJ w szeregi SFMD². Tam właśnie delegacja FDJ zetknęła się po raz pierwszy z przedstawicielami młodzieży polskiej i powzięła decyzję o współpracy opartej o zasady braterstwa i przyjaźni.

Z wielkim entuzjazmem młodzież obu krajów manifestowała wolę przyjaźni i współpracy 6 lipca 1950 r. w Zgorzelcu, gdzie został podpisany układ między PRL i NRD o trwałości i nienaruszalności polskiej granicy zachodniej na Odrze i Nysie. To wielkie wydarzenie i udział w nim młodzieży obu krajów szeroko skomentowała prasa młodzieżowa ZMP i FDJ.

W pierwszych latach współpracy młodzieży Polski i NRDoczesne miejsce zajmowały wspólne wysiłki w zakresie socjalistycznego i internacjonalistycznego wychowania młodzieży obu krajów, wychowania w duchu pokoju, postępu, demokracji, szacunku dla innych narodów, solidarności z młodzieżą walczącą przeciwko kolonializmowi i imperializmowi.

W 1951 r. młodzież Polski i NRD spotkała się na III Światowym Festiwalu Młodzieży i Studentów w Berlinie. Wspólnie z całą postępową i demokratyczną młodzieżą świata demonstrowała przeciwko „zimnej wojnie” i remilitaryzacji Niemiec Zachodnich³. Manifestowano wspólnie siłę młodego pokolenia w walce o pokój i prawa młodzieży na całym świecie również w czasie V Festiwalu Młodzieży i Studentów, który odbył się w 1955 r. w Warszawie⁴.

¹ Spotkanie przyjaciół (rozmowa z przewodniczącym RF FSZMP K. Trębaczewiczem). „Sztandar Młodych” 29—30 V 1977.

² Patriotyzm = internacjonalizm (rozmowa J. Pardusa z sekretarzem RG FSZMP A. Jeżem). „Płomienie” 1977, nr 5.

³ W. K o d y m, *Po 30 latach ruchu festiwalowego. Hawana 1978*. „Pokolenia” 1978, nr 4, s. 172.

⁴ B. F i j a ł k o w s k a, *Ideowo-polityczna działalność związków młodzieży w Polsce w latach 1944—1957*, Warszawa 1978, s. 297—298.

W 1953 r. młodzież FDJ wzięła udział w zorganizowanych po raz pierwszy w naszym kraju przez ZMP międzynarodowych studenckich brygadach pracy. Pracowała ona na największych obiektach inwestycyjnych realizowanych w okresie planu sześcioletniego.

Ożywienie we wzajemnych kontaktach młodzieży Polski i NRD przypadło na lata 1956—1960. Organizacje młodzieżowe obu krajów podpisały wówczas szereg protokołów i komunikatów o współpracy. Rozpoczęto organizację międzynarodowych spotkań o charakterze kulturalno-oświatowym. Wzrosła liczba wizyt delegacji młodzieżowych i grup roboczych, wspólnych seminariów. Rozpoczęto wymianę doświadczeń w pracy wychowawczej wyższych uczelni.

Imprezami międzynarodowymi o dużej randze społeczno-politycznej, w których uczestniczyli przedstawiciele młodzieży NRD i Polski, były m. in.: konferencja poświęcona ekonomicznym warunkom życia studentów (Kraków 1958), seminarium na temat *Współczesny świat a rozbrojenie* (Poznań 1959) i konferencja studenckich biur podróży poświęcona problemom rozszerzenia turystyki młodzieżowej⁴.

W Lipsku i Berlinie powstały w grudniu 1958 r. pierwsze ziomkostwa ZSP, czyli grupy studentów polskich studiujących poza granicami kraju⁵. Stawiają one sobie za cel popularyzację Polski i życia Polaków wśród młodzieży NRD i całego jej społeczeństwa. Przedstawiciel młodzieży z NRD studiującej w Polsce został wybrany w listopadzie 1958 r. członkiem Prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Studentów Zagranicznych⁶.

W dniach od 29 sierpnia do 3 września 1964 r. odbył się I Rejs Przyjaźni Studentów Polski i NRD po Odrze, zorganizowany z okazji 25 rocznicy wybuchu II wojny światowej. Połączony został z tradycyjnym seminarium „Polska — Niemcy — wczoraj i dziś”. Trasą wiodła od Wrocławia do Szczecina. Drugi Rejs Przyjaźni zorganizowano w lipcu 1965 r. na trasie Wrocław — Świnoujście. Odbył się on w związku z 15 rocznicą podpisania Ukła-

⁴ W. Kowalski, *Działalność ZSP w latach 1956—1960*. „Pokolenia” 1976, nr 4, s. 132—133.

⁵ Tamże, s. 36.

⁶ Tamże, s. 135.

du Zgorzeleckiego⁸. Kolejne rejsy odbyły się na trasie Wrocław—
—Szczecin. Ich uczestnicy odwiedzili Frankfurt nad Odrą i Berlin,
Wrocław i Szczecin.

Fundamentalne znaczenie miał dla dalszej współpracy młodzieży Polski i NRD układ o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej z 15 marca 1967 r. Zobowiązał on umawiające się strony do rozwijania i umacniania przyjaźni i współpracy we wszystkich dziedzinach „zgodnie z zasadami socjalistycznego internacjonalizmu, wzajemnej pomocy i wzajemnych korzyści” (art. 1)⁹. W listopadzie 1970 r. w myśl postanowień układu z 1967 r. zawarto porozumienie na lata 1971—1975 między Ogólnopolskim Komitetem Współpracy Organizacji Młodzieżowych a Centralną Radą FDJ¹⁰. W oparciu o to porozumienie podpisano w 1974 r. między CR FDJ i RG FSZMP protokół roboczy dotyczący umocnienia kontaktów między młodzieżą robotniczą obu krajów¹¹. W imieniu władz naczelných ruchu młodzieżowego NRD i Polski podpisy pod protokołem złożyli: członek delegacji partyjno-rządowej NRD, I sekretarz CR FDJ Egon Krenz i przewodniczący RG FSZMP, Stanisław Ciosek¹².

Wiele instancji wojewódzkich polskiego ruchu młodzieżowego podpisało i realizuje wytyczne zawarte w porozumieniach o współpracy Rad Wojewódzkich FSZMP z zarządami okręgowymi FDJ w NRD. Dokumenty te przewidują m. in. podejmowanie wspólnych akcji, wymianę doświadczeń w pracy organizacji młodzieżowych, wymianę grup młodzieży szkolnej i pracującej, junaków OHP, a także młodzieży harcerskiej.

Szczególnie ożywione kontakty rozwijają między sobą RW FSZMP i ZO FDJ w Gorzowie Wlkp. i Frankfurcie nad Odrą, Zielonej Górze i Cottbus, Szczecinie i Rostocku, Wrocławiu i Dreźnie. Zacieśniła stosunki partnerskie młodzież okręgu Erfurt i województwa lubelskiego, Magdeburga i Kieleckiego, Suhl i Białostockiego, Neubrandenburg i Koszalińskiego, Berlina i War-

⁸ W. Klimczak, *Drogi rozwojowe ZSP 1950—1973. Fakty i wydarzenia*. Warszawa 1977, s. 73.

⁹ Por. pełny tekst układu. „Zbiór Dokumentów” 1967, nr 3, s. 299—306.

¹⁰ *PRL—NRD...*, s. 184.

¹¹ Tamże.

¹² *Biuletyn Informacyjny RG FSZMP*. 1974, nr 6, s. 31—32.

szawy. Oznacza to, że współpraca młodzieży zaczęła się rozwijać również na obszarach bardziej oddalonych od granicy na Odrze i Nysie.

Współpraca RG FSZMP oraz CR FDJ objęła od 1973 r. realizację takich celów, jak kształtowanie internacjonalistycznych postaw młodzieży, wzajemne poznanie form i metod pracy obu organizacji, ich dorobku i doświadczeń, nawiązanie przyjacielskich kontaktów osobistych. Szczególnie intensywny charakter miała obustronna współpraca pomiędzy organizacjami młodzieżowymi w regionach przygranicznych. Na przykład w województwie zielonogórskim w latach 1973—1976 współpracowało z FDJ około 120 podstawowych ogniw ZHP, SZSP, ZSMW i SZMW oraz 11 byłych instancji powiatowych¹³. W wymianie prowadzonej przez RW FSZMP i KO FDJ we Frankfurcie nad Odrą uczestniczyło w 1974 r. 700, a w 1975 r. 720 członków organizacji młodzieżowych¹⁴.

W lipcu 1975 r. odbył się w Słubicach Zlot Harcerskich Drużyn Nadgranicznych, w którym uczestniczyła przeszło 500-osobowa delegacja pionierów z NRD¹⁵. Dla uczczenia jubileuszu XXX-lecia PRL i XXV-lecia NRD odbyło się w Zielonej Górze spotkanie młodzieżowych przodowników pracy z zakładów produkcyjnych okręgu frankfurckiego i ich rówieśników z Ziemi Lubuskiej¹⁶. Ścisłe i przyjacielskie kontakty utrzymują ze sobą od wielu lat miasta przygraniczne: Świnoujście i Ahlbeck, Gubin i Guben, Zgorzelec i Görlitz. Młodzież tych miast organizuje wspólnie co roku spotkania przyjaźni, wizyty w zakładach pracy, szkołach i placówkach kulturalno-oświatowych. Wielkie wydarzenie stanowi obchodzone wspólnie od 1971 r. przez młodzież i społeczeństwo miast Gubin i Guben święto ludowe „Wiosna nad Nysą”¹⁷.

Na wzrost kontaktów pomiędzy młodzieżą obu krajów i ich organizacjami wpłynęło niewątpliwie otwarcie granicy pomiędzy

¹³ *Sprawozdanie z działalności RW FSZMP za okres od 9 IV 1973 do 28 II 1976*. Zielona Góra 1976, s. 37.

¹⁴ Tamże, s. 38.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ *Biuletyn Informacyjny RG FSZMP*. 1974, nr 6 s. 35.

¹⁷ *PRL—NRD...*, s. 173.

PRL i NRD z dniem 1 stycznia 1972 r. Decyzja ta ułatwiła rozwój ruchu turystycznego młodzieży oraz nawiązanie wielu osobistych kontaktów¹⁸. Ożywiło ten proces powołanie 23 października 1974 r. młodzieżowego biura podróży FDJ „Jugentourist”¹⁹. W grudniu tegoż roku organizacja podpisała w Zakopanem umowę o współpracy z dwoma polskimi biurami podróży: „Almaturem” i „Juventurem”²⁰.

Wielkim świętem całej postępowej młodzieży świata, w tym młodzieży z Polski i NRD, był X Światowy Festiwal Młodzieży i Studentów, który odbył się latem 1973 r. w Berlinie²¹. Wzięło w nim udział blisko 26 tys. uczestników reprezentujących całą postępową młodzież naszego globu. Festiwal ten przebiegał pod ogólnym hasłem „O antyimperialistyczną solidarność, pokój i przyjaźń”.

Delegacje wojewódzkie z Polski spotykały się z młodzieżą FDJ w wielu miastach NRD. Delegacja zielonogórska podczas Festiwalu przebywała w Karl-Marx-Stadt, gdzie pod pomnikiem Karola Marksa wzięła wspólnie z młodzieżą niemiecką udział w mityngu poświęconym 28 rocznicy zrzucenia bomby atomowej na Hiroszimę²². Delegaci z Polski zwiedzili szereg zakładów pracy, realizowali wspólnie z FDJ bogaty program polityczny, kulturalny i sportowy.

W 1973 r. młodzież robotnicza FDJ wzięła udział w I Międzynarodowym Turnieju Młodych Budowlanych zorganizowanym przez Wydział Nauki, Oświaty i Kwalifikacji ZG ZSMP wspólnie z Wydziałem Zagranicznym RG FSZMP²³. Stał się on formą popularyzacji osiągnięć polskiego budownictwa i współpracy krajów socjalistycznych w tej dziedzinie. Umożliwił także nawiązanie bezpośrednich kontaktów młodych budowlanych obu krajów.

14 grudnia 1974 r. podpisano w Poznaniu porozumienie między Związkiem Młodzieży Socjalistycznej a Wolną Mło-

¹⁸ Por. szerzej na ten temat: *PRL—NRD...*, s. 206—218.

¹⁹ *Biuletyn Informacyjny RG FSZMP* 1974, nr 9, s. 31.

²⁰ Tamże, s. 35.

²¹ „Pokolenia” 1978, nr 4, s. 175—176.

²² „Faktor”, jednodniówka Klubu Dziennikarzy Studenckich SZMP w Zielonej Górze. Październik 1978, s. 3.

²³ *Biuletyn Informacyjny ZG SZMP* 1976, nr 1, s. 65—67.

dzieżą Niemiecką w sprawie wspólnego partonatu nad budową „Magistrali Przyjaźni”, mającej połączyć Magdeburg, Berlin, Frankfurt nad Odrą, Poznań, Warszawę i Brześć²⁴. Podstawowe organizacje ZMS i FDJ w zarządach kolejowych wzięły m. in. na siebie obowiązek zadbania o sprawny transport towarów eksportowych, przestrzeganie terminowego ładowania wagonów i formowania składów pociągów. Akcja ta została włączona do prowadzonych od 1973 r. przez obie organizacje Turniejów Młodych Mistrzów Techniki i Młodych Mistrzów Jutra.

Wielki wkład wniosła młodzież Polski i NRD przy budowie gazociągu orenburskiego. Wzmocniła przyjacielskie kontakty z FDJ młodzież ZSMP pracująca na inwestycjach realizowanych w NRD przez polskie przedsiębiorstwa. Organizacje ZMS i FDJ uczestniczyły w budowie wspólnej przędzalni bawełny „Przyjaźń” w Zawierciu i przyjęły współodpowiedzialność za terminowe przygotowanie dostaw oraz ich jakość²⁵. Organizowały też wspólnie analizę efektów współzawodnictwa młodych racjonalizatorów, nowatorskich konferencji produkcyjno-technicznych i wymiany doświadczeń zawodowych. Obie zaprzyjaźnione organizacje aktywnie wpływały na proces coraz silniejszego umacniania w procesie pracy produkcyjnej nowych społecznych treści współpracy i przekonań klasowych. Dano temu wyraz m. in. na wspólnym wieceu przyjaźni w Ahlbeck: „Pracujemy razem, uczymy się od siebie nawzajem, pomagamy sobie wzajemnie, i zespolonym wysiłkiem chronimy to, co zostało wspólnie wypracowane”²⁶.

Przedstawiciele polskiego ruchu młodzieżowego uczestniczyli we wrześniu 1977 r. w konferencji popularnonaukowej poświęconej roli FDJ w budownictwie socjalizmu w NRD²⁷. Wiele uwagi poświęcono roli tradycji w socjalistycznym wychowaniu młodzieży NRD i Polski. Wystąpiono z postulatem rozpoczęcia wymiany doświadczeń w tym zakresie.

²⁴ *Biuletyn Informacyjny RG FSZMP* 1974, nr 9, s. 35; „Pokolenia” 1975, nr 2, s. 181.

²⁵ *PRL—NRD...*, s. 185.

²⁶ *Grussbotschaft der Freundschaft. „Neues Deutschlands”* 9 V 1973. Cyt. za: *PRL—NRD...*, s. 185.

²⁷ „Pokolenia”, styczeń-marzec 1975, s. 147—149.

Czołowi działacze organizacji młodzieżowych Polski i innych krajów socjalistycznych zostali zaproszeni przez FDJ na międzynarodowe sympozjum ideologiczne, które odbyło się na przełomie listopada i grudnia 1975 r. w Berlinie. Dokonano na nim wymiany doświadczeń w dziedzinie wychowania młodzieży robotniczej w duchu ideałów komunistycznych oraz socjalistycznego patriotyzmu i internacjonalizmu proletariackiego²⁸.

Symbolem zacieśniania się więzów łączących młode pokolenie obu państw były pierwsze Dni Przyjaźni Młodzieży Polski i NRD, które odbyły się w maju 1977 r. we Frankfurcie nad Odrą i Słubicach z udziałem blisko 100 tysięcy przedstawicieli młodzieży obu krajów²⁹. Wielką rangę temu spotkaniu nadał fakt udziału w nim przywódców obu bratnich partii — I sekretarza PZPR Edwarda Gierka i sekretarza SED Ericha Honeckera oraz podpisanie przez nich nowego układu o przyjaźni, współpracy i wzajemnej pomocy między Polską i NRD. Młode pokolenie obu narodów przybyło na Odrę — „Rzekę Pokoju” — aby zmanifestować jedność poglądów obywateli obu państw na sprawę pokoju w Europie, zdecydowaną wolę umocnienia pozycji wspólnoty krajów socjalistycznych i wszystkich postępowych sił na świecie. Manifestacja we Frankfurcie nad Odrą była również istotnym etapem przygotowań obu zaprzyjaźnionych organizacji do obchodów 60 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej oraz XI Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Hawanie na Kubie.

W imieniu młodzieży NRD ponad 100-osobową delegację młodzieży polskiej ze wszystkich województw pozdrowił II sekretarz Centralnej Rady FDJ i członek KC SED Erich Postler. Stwierdził on swoim wystąpieniem, że Spotkanie Przyjaźni jest niezwykle ważnym wydarzeniem w życiu młodego pokolenia obu krajów. Jego reprezentanci, wyróżniający się w pracy i nauce, mają możliwość zmanifestowania więzi przyjaźni, braterstwa i dobrosąsiedzkiej współpracy. W imieniu delegacji polskiej głos zabrał

²⁸ „Pokolenia” 1975, nr 2, s. 180.

²⁹ Por. szerzej na ten temat: „Sztandar Młodych” 28—29 V 1977, nr 126 i 30 V 1977, nr 127; R. Łukasiewicz, *Wychowanie internacjonalistyczne*, „Płomienie” 1977, nr 8, s. 51.

Andrzej Jeż, sekretarz RG FSZMP, który powiedział m. in.: „Obie partie, PZPR i SED, stworzyły (...) podwaliny pod przyjaźń młodzieży obu krajów. Ich wspólne cele i dążenia zmieniły bieg historii. Dzięki nim my młodzi możemy kontynuować rozpoczęte przez polskich i niemieckich komunistów dzieło budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego i zacieśniać współpracę między naszymi krajami”.

W czasie trzydniowego spotkania przyjaźni odbyło się wiele imprez towarzyszących. Klub Przyjaźni we Frankfurcie stał się miejscem wystaw, seminariów i przyjacielskich spotkań obu delegacji. Otwarto w nim wystawę pod nazwą „Młodzież w PRL”. W czasie przyjacielskiego spotkania w Klubie Przyjaźni młodzi mówili o poszczególnych etapach rozwoju przyjaźni i braterskiej współpracy Polski i NRD. Odbywały się również spotkania reprezentantów organizacji młodzieżowych miast, które łączy wieloletnia współpraca w różnych dziedzinach życia — Warszawy i Berlina, Zielonej Góry i Cottbus, Kalisza i Erfurtu, Wrocławia i Drezna. Podczas tych spotkań wiele uwagi poświęcono m. in. zagadnieniu pracy ideowo-wychowawczej w środowisku młodzieży.

Duże zainteresowanie wzbudziły liczne wystawy obrazujące życie i działalność młodzieży Polski i NRD oraz jej twórcze osiągnięcia. W czasie święta młodych socjalistycznych twórców swój dorobek artystyczny prezentowali aktorzy, filmowcy, muzycy i kompozytorzy, graficy i fotograficy. Zorganizowano szereg koncertów muzycznych. Młodzież bawiła się wspólnie w klubach i domach kultury. Znane zespoły i piosenkarze z Polski i NRD przygrywali do tańca na wielkim Balu Przyjaźni, który zgromadził ponad 2500 osób.

W trzecim dniu spotkania odbyło się w sali ratusza we Frankfurcie nad Odrą seminarium polityczne z udziałem około 200 aktywistów FSZMP i FDJ. Tematem było kształtowanie socjalistycznych postaw i sposobu życia, pogłębianie i umacnianie patriotyzmu i internacjonalizmu, poczucia obowiązku i dyscypliny społecznej oraz utrwalanie zasad socjalizmu w sposobie myślenia młodych³⁰.

³⁰ „Pokolenia” 1977, nr 3, s. 220.

Doniosłe znaczenie polityczne miały dla dalszej współpracy młodzieży Polski i NRD obrady X Parlamentu FDJ w dniach 1—2 czerwca 1977 r. Wśród zaproszonych gości znalazła się delegacja RG FSZMP z jej przewodniczącym Zdzisławem Kurowskim na czele³¹. W swoim wystąpieniu podkreślił on wkład FDJ i całego młodego pokolenia NRD w dzieło wszechstronnego rozwoju i umacniania pierwszego niemieckiego państwa robotników i chłopów oraz w zacieśnianie dalszych kontaktów pomiędzy FSZMP i FDJ.

Delegacje polskiej i niemieckiej młodzieży aktywnie uczestniczyły w licznych imprezach politycznych i kulturalnych IX Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów, który odbywał się od 28 lipca do 5 sierpnia 1978 r. w Hawanie, stolicy socjalistycznej Kuby³². Wyrażali jedność z całą postępową młodzieżą świata w imię głównego hasła festiwalu: „O antyimperialistyczną solidarność, pokój i przyjaźń”.

Współpraca młodzieży obu krajów miała więc w latach 1949—1979 nie tylko charakter ideowo-polityczny, ale także społeczno-gospodarczy. Umacnianie internacjonalizmu stało się jednym z najbardziej znaczących przejawów ideowej współpracy³³. Niesie on bowiem ze sobą szczerą i bezinteresowną przyjaźń, koleżeństwo i oddanie wspólnej sprawie socjalizmu, wkład do sił pokoju i postępu na całym świecie.

Zbliżenie między młodzieżą PRL i NRD uzależnione było od wieloletnich i braterskich stosunków PZPR i SED. Obydwie bratnie partie marksistowsko-leninowskie na wszystkich etapach wspólnej drogi były przewodnią i inspirującą siłą w zataczającym coraz szersze kręgi współżyciu obu państw i narodów. Z takim przeświadczeniem młodzież obu państw włączyła się czynnie w przypadające na 1979 r. obchody XXXV rocznicy powstania PRL i XXX rocznicy powstania NRD.

³³ J. Witczak, *Młodzieżowy internacjonalizm*. „Płomienie” 1978, nr 4,

³¹ *Biuletyn Informacyjny RG FSZMP* 1977, nr 1, s. 66.

³² W. Kodym, *Po 30 latach...*, s. 176—196.